

но-трудова відносин на торговельному підприємстві та наслідки їх регулювання і розвитку.

Будь-який механізм системного підходу до формування і розвитку соціально-трудова відносин на торговельних підприємствах передбачає вивчення інтегративних властивостей і закономірностей праці та умов трудового життя. Отримання кількісних та комплексних характеристик суб'єктів соціально-трудова відносин залишає впевненість в якості поставлених цілей соціалізації соціально-трудова відносин в системі стратегічних пріоритетів розвитку підприємства торгівлі.

Висновки. Цільова спрямованість процесів впорядкованості та самоорганізації поведінки суб'єктів соціально-трудова відносин характеризується спонтанністю, що засвідчує вплив зовнішнього середовища, яке "занурене" в систему. Це можна пояснити тим, що роботодавець і найманий працівник у процесі соціально-трудова відносин намагаються зберегти власну адаптивність та визначеність ціни і вартості робочої сили. Поява впливу окремих суб'єктів зовнішнього середовища є об'єктивно супутнім процесом у сфері товарно-грошового обміну. Цьому сприяє соціальна спрямованість підприємницької діяльності та загальний спільний інтерес суб'єктів товарно-грошового обігу на індивідуальному та колективному рівнях соціально-трудова відносин.

Отже, формування і розвиток соціально-трудова відносин на торговельному підприємстві залежить від процесу відтворення суспільного продукту, впровадження програм соціального захисту інтересів учасників цих відносин та заходів побудови соціально орієнтованого ринку праці. Відповідно, механізми системного підходу до формування і розвитку соціально-трудова відносин на підприємствах торгівлі передбачають використання різних видів інформаційних зв'язків, які забезпечують та регулюють загальні процеси нагромадження і відтворення результатів праці.

Література

1. Забродська Г. Людський фактор на підприємствах роздрібно торгівлі / Г. Забродська // Схід. Аналітично-інформаційний журнал. – 2010. – № 10. – С. 69-74.
2. Колот А.М. Формування та розвитку системи соціально-трудова відносин: інституційні аспекти / А.М. Колот // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Спецвипуск. – Т. 3. Регулювання соціально-економічних відносин на ринку праці. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – С. 271-281.
3. Литвин О. Особливості механізму управління персоналом торговельних підприємств / О. Литвин // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 2. – С. 229-232.
4. Шурпенкова Р.К. Організаційно-економічні особливості роздрібно торгівлі та їх вплив на аналітичне забезпечення управління трудовим потенціалом / Р.К. Шурпенкова, І.І. Демко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : зб. наук. праць. – 2011. – № 3 (12). – С. 323-326.

Ситка М.Р. Системний підхід к формированию и развитию социально-трудовых отношений на предприятиях торговли

Предложена модель социально-трудовых отношений на торговом предприятии, обоснована целевая функция использования системного подхода к формированию и развитию социально-трудовых отношений. Определены интегративные свойства модели социально-трудовых отношений, учитывая влияние социализации торговли.

Освещена необходимость возникновения синергетических связей на торговом предприятии, что обеспечивает более общий эффект совокупности экономических, административных, социально-психологических, правовых норм и методов регулирования социально-трудовых отношений.

Ключевые слова: социально-трудовые отношения, торговое предприятие, системный подход, работник, социализация торговли, формирование, развитие.

Sitka M.R. System approach to the formation and development of industrial relations in trade

The model of social and labour relations on commercial enterprises, reasonably objective function using a systematic approach to the formation and development of social and labour relations. Defined integrative properties of the model of industrial relations including trade impact of socialization. Deals with the necessity of synergistic links to commercial enterprises, which provides a more general effect of aggregate economic, administrative, social, psychological, legal norms and methods of regulating social and labour relations.

Keywords: labour relations, commercial enterprise, system approach, employee socialization trade, formation, development.

УДК 338.24:330.142.26

Доц. С.Т. Дуда, канд. екон. наук;
магістрант І.М. Андрушків – Львівська КА

ДІАГНОСТИКА УПРАВЛІННЯ ОБІГОВИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто методологію управління та принципи управління обіговим капіталом підприємства. Також висвітлено окремі аспекти і стадії процесу управління. Особливу увагу приділено розгляду побудови цілісної системи управління обіговим капіталом, яка дасть змогу приймати адекватні сучасним умовам рішення з підвищення ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: обіговий капітал, управління обіговими капіталом підприємства, процесові підходи.

Актуальність теми. За сучасних кризових умов функціонування економіки України особливо актуальним є забезпечення ефективного господарювання підприємств, зокрема за рахунок пришвидшення обіговості їх капіталу та оптимізації структури джерел його формування. Це зумовлює об'єктивну необхідність створення відповідних організаційно-економічних передумов для ефективного управління обіговим капіталом, що дасть змогу раціонально використовувати матеріальні і фінансові ресурси, спрямовувати їх певну частину на вдосконалення та розвиток виробництва.

Проблемні питання ефективного управління обіговим капіталом розглядають окремі зарубіжні і вітчизняні вчені-економісти. Водночас залишаються ще недостатньо дослідженими науково-методичні засади формування та розвитку системи управління обіговим капіталом підприємств. Найважливішими теоретичними та прикладними аспектами, що потребують подальшого розроблення, є виявлення змін і резервів, що склалися у структурі обігового капіталу та операційного циклу, методики оцінювання їхнього впливу на відтворювальні процеси підприємств, розроблення заходів щодо формування та вдосконалення системи управління обіговим капіталом і визначення її

ефективності. Заслугує на увагу також необхідність врахування як специфіки функціонування окремих компаній (особливо із швидким оборотом капіталу), так і оперативного й адекватного реагування на мінливу ринкову кон'юнктуру.

Розвиток економіки України на сьогодні характеризується спадом виробництва, погіршенням платіжної дисципліни, підвищенням відсоткових ставок на позиковий капітал та зростанням темпів інфляції. У таких умовах особливо актуальними стають питання щодо забезпечення підприємств обіговими коштами та їх ефективне використання, адже обіговий капітал підприємств має вплив на різні аспекти їх виробничо-господарської діяльності. Управління обіговим капіталом підприємств є одним із основних елементів управління економічною діяльністю підприємства загалом, що становить систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням обігового капіталу і організацією обороту грошових засобів підприємства. У структурі активів підприємства вагома частка належить обіговим активам, котрі формують обіговий капітал підприємства. Ефективність діяльності підприємства безпосередньо залежить від обсягу, структури, якості та джерел фінансування обігового капіталу.

Мета та завдання дослідження. Мета цієї роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних і практичних підходів до розроблення стратегії управління формуванням і використанням обігового капіталу підприємств в перехідній економіці України. Також мета полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування та розвитку ефективної системи управління обіговим капіталом на підприємствах України.

Об'єктом дослідження виступають процеси забезпечення ефективної діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є наукові підходи, методи та системно-адаптивний прикладний інструментарій управління обіговим капіталом підприємств.

Виклад основного матеріалу. Розвиток ринкових відносин істотно змінює економічне середовище функціонування підприємницьких структур. Головною ознакою його є конкуренція товаровиробників, які набули повної самостійності та відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності. Це зумовлює необхідність забезпечення потреб первинних ланок господарювання обіговим капіталом як складової їх успішного довготермінового розвитку та прогресу національної економічної системи.

В економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення економічної сутності обігового капіталу, що помітно ускладнює подальший розвиток не тільки теоретичних засад, а й практики формування та використання обігового капіталу. Критичний аналіз розглянутих визначень обігового капіталу дав змогу констатувати, що найчастіше його трактують як активи, які є грошовими коштами, або можуть бути перетвореними в них протягом року чи одного виробничого циклу (домінант активу), або як фінансові ресурси

підприємства, необхідні для формування й забезпечення колообігу виробничих обігових фондів і фондів обігу (домінант пасиву). Відсутність єдиної думки щодо суті обігового капіталу зумовлена, головню, неоднозначністю визначення поняття "капітал", одним із різновидів якого є обіговий капітал. Синтез проаналізованих в історичному, часовому і просторовому аспектах понять капіталу дав змогу підійти до визначення обігового капіталу як двоїстого фактора.

Існуючі у вітчизняній і зарубіжній літературі трактування категорії "обіговий капітал" мають фрагментарний характер і не висвітлюють низку особливостей, які дають змогу розкрити системний та процесний підходи та їх зміст. За результатами теоретичного дослідження встановлено, що обіговий капітал необхідно розглядати з економічного погляду, як комплексне поняття, що характеризує процес ресурсного обороту на підприємстві. Запропоновано трактувати обіговий капітал як кошти, вкладені в активи; як майнові цінності, що обслуговують поточну виробничо-господарську діяльність, які здійснюють повний оборот за один виробничий цикл і свою вартість повністю переносять на вартість створеного продукту.

Для забезпечення методологічної комплексності загального управління підприємством та обіговим капіталом необхідно використовувати матричний метод аналізу впливу рівня ефективності менеджменту окремими елементами обігового капіталу на результативність діяльності підприємства, що дає змогу виявляти недоліки та обґрунтовувати напрями вдосконалення системи управління обіговим капіталом.

У сучасних умовах господарювання управління обіговим капіталом має бути системним і враховувати особливості кожного окремого підприємства. Дотримання такого підходу дало змогу сформувати модель системи управління обіговим капіталом, визначивши її сутність і складові: елементну, процесну та управлінську. Розглянуто взаємодію елементів і встановлено основні етапи процесу формування та вдосконалення цієї системи.

Обіговий капітал є об'ємною економічною категорією, різноманітний за своїм складом, структурою і призначенням, має унікальну особливість одночасно існувати в різних видах, тому з метою прийняття управлінських рішень, адекватних умовам трансформаційної економіки, необхідно розробити нову його класифікацію, яка забезпечить більш ефективне його використання [1, с. 370].

Важливим напрямом удосконалення функціонування обігового капіталу та підвищення ефективності управління ним в умовах трансформації економіки України є комплекс заходів, пов'язаних з підвищенням наукового рівня нормування і планування обігового капіталу. Доцільно відмовитися від поелементного методу розрахунку і перейти до планування загального обсягу обігового капіталу на основі визначення сукупного його нормативу, що дасть змогу не тільки спростити розрахунки, але й пов'язати процес нормування запасів з процесами їх використання, а також врахувати специфіку їх індивідуального обороту, економічну ситуацію, забезпечивши цим самим отримання більш достовірних показників.

Сутність і роль обігового капіталу, ефективність його формування та використання не залишилися поза увагою економічної науки. Про різні аспекти управління обіговими коштами та активами йдеться у роботах таких вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, як М.І. Баканов, І.О. Бланк, Є.Р. Брігхем, Н.Ю. Брюховецька, Н.О. Власова, В.В. Ковальов, Б. Коллас, Л.А. Лахтіонова, Л.О. Лігоненко, Т. Манесс, Л.О. Омелянович, Л.М. Павлова, С.Ф. Покропивний, Є.С. Стоянова, Н.М. Ушакова, Д. Хорн, Л. Фрейзер.

Висновки. Проблемні питання ефективного управління обіговим капіталом розглядають окремі зарубіжні і вітчизняні вчені-економісти. Водночас залишаються ще недостатньо дослідженими науково-методичні засади формування та розвитку системи управління обіговим капіталом підприємств. Найважливішими теоретичними та прикладними аспектами, що потребують подальшого розроблення, є виявлення змін і резервів, що склалися у структурі обігового капіталу та операційного циклу, методики оцінювання їхнього впливу на відтворювальні процеси підприємств, розроблення заходів щодо формування та вдосконалення системи управління обіговим капіталом і визначення її ефективності. Заслуговує на увагу також необхідність врахування як специфіки функціонування окремих компаній (особливо із швидким оборотом капіталу) так і оперативного й адекватного реагування на мінливу ринкову кон'юнктуру.

Вирішення окресленого кола проблемних питань пов'язане з необхідністю побудови цілісної системи управління обіговим капіталом, яка дасть змогу на основі систематизованої інформації приймати адекватні сучасним умовам рішення з підвищення ефективності діяльності підприємства. Вивчаючи цю тему, можна зробити висновок, що діагностика управління обіговим капіталом підприємства відіграє важливу роль. Оскільки враховує можливість дії всіх факторів, що є, по суті, стрижневим елементом управління обіговим капіталом підприємства. Ефективне використання обігового капіталу як важеля зміцнення фінансової стійкості підприємства ґрунтується на оптимальному поєднанні суперечливих цілей.

Література

1. Гудима Т.І. Оборотно-капітальний оборот підприємства як економічної категорії / Т.І. Гудима // Перехідні економічні системи : зб. наук. праць [студ., аспір. і викл.]. – Львів : Вид-во ЛКА. – 2007. – Вип. 9. – С. 370-371.
2. Бідюк С.С. Політична Економія : консп. лекцій / С.С. Бідюк, В.С. Полівчак. – Бережани, 2005. – 268 с.
3. Чернов В.І. Нормування праці / В.І. Чернов, Є.І. Оленіч. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 236 с.

Дуда С.Т., Андрушків І.М. Діагностика управління оборотним капіталом підприємства

Рассмотрены методология управления и принципы управления оборотным капиталом, а также отдельные аспекты и стадии процесса управления. Особое внимание уделено рассмотрению построения целостной системы управления оборотным капиталом, которая позволит принимать адекватные современным условиям решения по повышению эффективности деятельности предприятия.

Ключевые слова: оборотный капитал, управление оборотным капиталом предприятия, процессные подходы.

Duda S.T., Andrushkiv I.M. Diagnosis of working capital management company

The paper deals with the methodology of principles of working capital management company. Also covers some aspects and stages of the management process. Particular attention is paid to the consideration of building an integrated system of management of working capital, which will take appropriate modern conditions to improve the efficiency of the enterprise.

Keywords: working capital, working capital management company, the process approach.

УДК 658.152:061.5

Доц. С.Т. Дуда, канд. екон. наук;
магістрант О.М. Якимів – Львівська КА

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто поняття основних фондів підприємства, його класифікація, завдання аналізу стану та ефективності використання основних фондів, резерви підвищення та теоретичні основи ефективності використання основних фондів підприємства. Запропоновано напрями та шляхи зростання ефективності використання основних фондів підприємства.

Ключові слова: матеріально-технічна база торговельного підприємства, основні фонди торговельного підприємства та ефективність використання основних фондів торговельного підприємства.

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання діяльність будь-якого підприємства не може здійснюватись без основних фондів, які формують матеріально-технічну базу підприємства, забезпечують умови ефективної економічної діяльності. Оскільки економічна діяльність підприємств в Україні відбувається в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, це зумовлює необхідність раціонального використання наявних у них основних фондів. Отже, перед підприємствами постають завдання – досягнення підвищення ефективності використання наявних основних фондів, а саме підвищення рівня інтенсивного їх використання.

Як свідчить огляд наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, теоретичні та методологічні підходи до проблеми формування та раціонального використання основних фондів торговельного підприємства розроблені недостатньо. Недостатньо висвітленими залишаються питання щодо сутності основних фондів, її класифікації, технічного стану основних фондів і шляхів підвищення ефективності використання основних фондів. Отож, можна стверджувати, що тема дослідження є актуальною.

Аналіз досліджень. В економічній літературі вивчення питань оцінювання ефективності використання основних фондів привертає увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні та практичні аспекти ефективності використання основних фондів, а також дослідження проблем ефективності використання основних фондів розглянуто в роботах: А.А. Мазаракі [3], В.С. Марціна, В.С. Журавського, А.А. Фастовця [6], А.Д. Шеремета, С.Ф. Покропивного [4], О.М. Алімова, А.Н. Федоріщева, Г.В. Савицької [5], М.Г. Чумаченко та ін.